

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Кафедра теорії і філософії права

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ЮРИДИЧНА ТЕХНІКА»**

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський) рівень

Ступінь вищої освіти – бакалавр

Галузь знань – 29 «Міжнародні відносини»

Спеціальність – 293 «Міжнародне право»

Освітня програма/спеціалізація – «Міжнародне право»

Статус дисципліни – варіативна

Рік набору – 2020

Харків – 2020

Робоча програма навчальної дисципліни «Юридична техніка» для студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 29 «Міжнародні відносини» спеціальності 293 «Міжнародне право» спеціалізації «Міжнародне право» міжнародно-правового факультету. Харків: Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2020. 21 с.

Розробники:

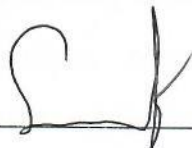
Петришин Олександр Віталійович - доктор юридичних наук, професор,
академік НАПрН України, завідувач кафедри теорії і філософії права,
Биля-Сабадаш Ірина Олександрівна - доцентка кафедри теорії і філософії права,
кандидатка юридичних наук, доцентка,
Хаустова Марина Геннадіївна - доцентка кафедри теорії і філософії права,
кандидатка юридичних наук, доцентка.

Гарант освітньої програми

Комарова Т.В. - професорка кафедри права Європейського союзу, д.ю.н.,
професорка

Затверджено на засіданні кафедри теорії і філософії права
(протокол № 1 від 31 серпня 2020 р.)

Завідувач кафедри

Петришин Олександр Віталійович

Зміст

1. Опис навчальної дисципліни.....	4
2. Очікувані результати навчання.....	5
3. Програма навчальної дисципліни.....	7
4. Обсяг і структура навчальної дисципліни.....	11
5. Теми лекційних і практичних занять.....	12
5.1. Теми лекційних занять.....	13
5.2. Теми практичних занять.....	13
6. Форми педагогічного контролю, засоби та критерії оцінювання результатів навчання	16
7. Інформаційне забезпечення навчальної дисципліни.....	17

1. Опис навчальної дисципліни

Робоча програма навчальної дисципліни «Юридична техніка» розроблена відповідно до освітньо-професійної програми «Міжнародне право» підготовки бакалаврів спеціальності 293 «Міжнародне право» галузі знань 29 «Міжнародні відносини».

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, рівень освіти	Дидактична структура навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів - 5	Галузь знань – 29 «Міжнародні відносини» Спеціальність – 293 «Міжнародне право» Спеціалізація – «Міжнародне право» Рівень освіти – перший (бакалаврський)	Варіативна	Варіативна
Модулів – 3		Рік підготовки:	Рік підготовки:
Загальна кількість годин - 150		8 семестр	8 семестр
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2-4, самостійної роботи студента - 10.		Лекції	Лекції
		24 год.	6 год.
		Практичні заняття	Практичні заняття
		26 год.	6 год.
		Самостійна робота	Самостійна робота
		100 год.	138 год.
		Види контролю: поточний контроль; залік.	Види контролю: поточний контроль; підсумковий контроль знань залік

Мета навчальної дисципліни - формування у студентів загальних знань про сутність, зміст, види юридичної техніки, її місце і значення в професійній юридичній діяльності та системі юридичного знання; основних умінь, навичок інших компетентностей щодо використання основних засобів і правил юридичної техніки в подальшій професійній діяльності в сфері національного, міжнародного публічного та приватного права.

Завдання:

- формування поглибленої системи теоретичних знань про юридичну техніку, найбільш важливі правила й засоби юридичної техніки;
- розуміння цінності юридичної техніки в контексті принципу правової визначеності і забезпечення належної якості юридичних документів;
- засвоєння сутності основних засобів юридичної техніки, які визначають специфіку юридичного мислення, застосовуються в практичній діяльності і формують зміст юридичних документів;
- оволодіння практичними навичками застосування правил і засобів юридичної техніки під час складання різних юридичних документів, їх

тлумачення, упорядкування, а також критичного аналізу юридичних документів з точки зору їх відповідності юридико-технічним стандартам.

Пререквізити: «Теорія права», «Філософія права», «Порівняльне правознавство».

Кореквізити: «Юридична логіка», «Юридичне письмо», «Юридична аргументація».

Постреквізити: галузеві та міжгалузеві юридичні дисципліни; міжнародне публічне право; міжнародне приватне право.

Мова навчання – українська.

2. Очікувані результати навчання

У результаті засвоєння навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен демонструвати такі результати навчання:

РН 1. Демонструвати знання і розуміння історичних аспектів формування юридичної техніки як явища і як частини юридичного знання; основних наукових підходів до її визначення, видів і структури.

РН 2. Визначати і пояснювати зв'язок юридичної техніки і формальної визначеності права; юридичної техніки і правового мислення та практичної юридичної діяльності; значення та функції юридичної техніки в юридичній практиці.

РН 3. Надавати загальну та видову характеристику юридичного документу, пояснювати значення юридичних документів в правовому регулюванні суспільних відносин.

РН 4. Демонструвати розуміння філологічних засобів і правил юридичної техніки, вміння застосовувати їх на практиці; здатність критично аналізувати філологічну основу документу.

РН 5. Надавати інструментальну характеристику символів (малюнки, схеми, графіки, цифри, математичні символи, зображення) як засобів вираження змісту юридичних документів.

РН 6. Демонструвати розуміння логічних засобів і правил юридичної техніки, уміння критично аналізувати логічну основу документу та самостійно формувати її.

РН 7. Аналізувати юридичну термінологію як ключовий елемент юридичної техніки, співвідношення і взаємодії юридичної термінології національних правових систем і юридичної термінології міжнародного права.

РН 8. Аналізувати принципи і прийоми структурування юридичного змісту, демонструвати вміння самостійно структурувати юридичні тексти, критично аналізувати структуру документу.

РН 9. Надавати змістовну характеристику таким спеціально-юридичним засобам юридичної техніки, як галузева типізація, юридична конструкція, юридична презумпція, юридична фікція

РН 10. Визначати особливості нормотворчої техніки, її види; особливості техніки імплементації норм міжнародного права.

РН 11. Надавати консультації щодо найбільш оптимальних побудови та викладення норм права у тексті нормативно-правового акту, способів

формулювання норм права; особливостей формулювання норм міжнародного права, правил і засобів досягнення оптимального поєднання гнучкості та визначеності правового регулювання.

РН 12. Характеризувати техніку тлумачення права, особливості тлумачення міжнародно-правових договорів та демонструвати навички тлумачення правових актів.

РН 13. Демонструвати знання техніки юридичної аргументації (загальної і в окремих типах юридичних справ) та навички аргументації.

РН 14. Визначати особливості техніки складання індивідуально-правових договорів.

Навчальна дисципліна забезпечує формування студентами загальних і спеціальних компетентностей та набуття результатів навчання, визначених освітньо-професійною програмою «Міжнародне право», а саме:

Загальних компетентностей:

ЗК - 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу.

ЗК - 5. Здатність грамотно і точно формулювати та висловлювати свої позиції, належним чином їх обґрунтовувати.

ЗК - 6. Навички збору і аналізу інформації з національних і міжнародних джерел.

ЗК - 7. Навички використання інформаційних технологій і баз даних.

ЗК - 8. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК - 11. Здатність приймати неупереджені і вмотивовані рішення.

ЗК - 14. Здатність до креативності у предметно-практичній діяльності відповідно до соціальних статусів и модусів.

ЗК - 15. Здатність реалізовувати функції у предметно-практичній діяльності

Спеціальних компетентностей:

СК -2. Здатність критично осмислювати основні теорії, принципи і поняття у процесі застосування міжнародного права.

СК - 3. Знання і розуміння процесів впливу міжнародного права на функціонування міжнародного співтовариства, взаємодії норм міжнародного права з іншими нормативними міжнародними системами.

СК - 8. Здатність тлумачити міжнародно-правові звичаї, міжнародні договори, односторонні міжнародно-правові акти держав, резолюції міжнародних міжурядових організацій та міжнародних міжурядових конференцій.

СК - 15. Здатність характеризувати взаємовідносини України з Європейським Союзом, аналізувати проблеми адаптації національного законодавства України до вимог права Європейського Союзу.

СК - 21. Здатність вести дипломатичне листування.

СК - 22. Здатність працювати з міжнародними документами (договорами, актами міжнародних організацій тощо), аналізувати їхній характер і юридичний статус, складати проекти й супровідну документацію українською й іноземними мовами.

СК - 23. Здатність надавати юридичні висновки й консультації з питань міжнародного права, розробляти міжнародно-правову позицію в інтересах держави.

Програмних результатів навчання:

ПРН - 4. Демонструвати знання джерел міжнародного права як результату процесу міжнародної правотворчості.

ПРН - 6. Здійснювати аналіз законодавства України на відповідність нормам міжнародного права.

ПРН - 13. Демонструвати знання теорії та практики захисту прав та свобод людини в міжнародному праві.

ПРН - 16. Аналізувати правову систему Європейського Союзу та практику Суду справедливості Європейського Союзу.

ПРН - 18. Виявляти знання теорії та практики міжнародного приватного права, застосування судами іноземного права, підстави і межі застосування уніфікованих та колізійних норм.

ПРН - 19. Аналізувати й оцінювати обставини справи, кваліфікувати правовідносини.

ПРН - 21. Визначати межі правосуб'єктності юридичних і фізичних осіб, об'єднань, громадських організацій у конкретних правовідносинах.

ПРН - 22. Володіти навичками правового оформлення суб'єктивних прав, юридичних фактів, проекти заяв, скарг та інших документів правового характеру.

3. Програма навчальної дисципліни

Модуль 1. Юридична техніка: виникнення і розвиток, поняття і види, універсальні засоби

Тема 1. Юридична техніка: доктринальний, історичний і практичний аспекти

Історія формування теоретичних знань про юридичну техніку.

Основні підходи до визначення юридичної техніки. Юридична техніка в суб'єктивному і об'єктивному значенні. Звужений і широкий і підходи до розуміння юридичної техніки.

Юридична техніка: поняття, ознаки, види, склад. Підстави класифікації юридичної техніки. Нормотворча техніка як ядро юридичної техніки в романо-германській правовій сім'ї. Засоби і правила як елементи складу юридичної техніки. Групи правил і засобів юридичної техніки.

Виникнення і розвиток юридичної техніки як правового явища. Становлення юридичної техніки міжнародного права.

Інструментальне (прикладне), оціночне, фундаментальне значення юридичної техніки. Юридична техніка як інструмент здійснення практичної професійної діяльності юриста. Юридична техніка як критерій оцінки якості юридичних документів, а також системи нормативно-правових актів; якості юридичної практики і якості правового регулювання суспільних відносин;

рівня правової культури. Юридична техніка як інструмент, який забезпечує якість, стабільність правового регулювання та сприяє утвердженню окремих аспектів (складових) верховенства права.

Тема 2. Юридична техніка та об'єкти її впливу. Юридичні документи

Юридична техніка і правове мислення.

Юридична техніка і юридична діяльність.

Юридична техніка і юридичний документ як форма фіксації результатів юридичної діяльності.

Юридичні документи: поняття, види.

Якість юридичного документу та її критерії. Юридико-технічний аспект якості юридичних документів. Обґрунтованість, точність, повнота, послідовність, зрозумілість юридичного документу.

Тема 3. Універсальні засоби юридичної техніки

Мова права: особливості, структура, стиль. Мова юридичних документів як різновид мови права. Слова, словосполучення, речення, аббревіатури, розділові знаки як мовні засоби юридичної техніки. Символи як засіб вираження змісту юридичних документів, їх функції.

Юридична термінологія. Юридична фразеологія.

Логічні засоби юридичної техніки. Поняття, судження, умовиводи; додержання основних логічних законів (тотожності, суперечності (несуперечності), виключення третього). Визначення понять, і метод класифікації в праві. Аналіз і синтез, індукція і дедукція в праві.

Поняття та засоби структурування юридичних документів. Рівні рубрикації юридичного документу. Засоби позначення структурних елементів юридичного документа. Примітки, додатки, переліки, приклади та інші особливі елементи структури юридичного документа.

Заголовок юридичного документа, його окремих структурних елементів: поняття, функції, правила формулювання.

Реквізити юридичного документа.

Галузева типізація, юридична конструкція, юридична презумпція, юридична фікція, правове застереження як спеціально-юридичні засоби юридичної техніки.

Модуль 2. Нормотворча техніка

Тема 4. Нормотворча діяльність: поняття, методологічні засади, стадії

Нормотворча діяльність: загальна характеристика.

Методологічні засади нормотворчої діяльності.

Нормотворчий процес: поняття і стадії.

Підготовка до написання проекту нормативно-правового акта або нормативно-правового договору як стадія нормотворчого процесу.

Прийняття рішень про необхідність розробки проекту нормативно-правового акта (нормативно-правового договору). Методики перевірки такої необхідності.

Визначення предмету і цілі проекту нормативно-правового акта. Нормотворча аргументація. Особливості нормотворчої аргументації в міжнародній нормотворчій діяльності; у зв'язку з імплементацією міжнародного нормативно-правового договору.

Тема 5. Нормотворча техніка: поняття, види, склад. Значення на етапі підготовки до написання проекту нормативно-правового акту

Нормотворча техніка: поняття, види, склад.

Законодавча техніка і техніка підзаконних нормативно-правових актів. Техніка кодифікованих нормативно-правових актів. Техніка консолідованих нормативно-правових актів. Особливості техніки обліку та інкорпорації нормативно-правових актів.

Техніка імплементації міжнародно-правових норм.

Галузева типізація, юридична конструкція, юридична термінологія та юридична презумпція як головні засоби нормотворчої техніки, які використовуються на стадії підготовки до написання проекту нормативно-правового акта.

Тема 6. Засоби і правила вираження змісту нормативно-правових актів

Загальні вимоги до якості нормативно-правового акта. Найменування нормативно-правового акта. Послідовність викладення змісту і структура нормативно-правового акта.

Мова і стиль нормативно-правового акту. Мовні засоби нормотворчої техніки.

Вимоги до термінології нормативно-правових актів.

Нормативна побудова, способи формулювання і викладення норм права як власні засоби нормотворчої техніки.

Нормотворча техніка і забезпечення а) органічного поєднання гнучкості та визначеності правового регулювання; б) уніфікації та диференціації правового регулювання; в) системності нормативно-правових актів.

Поняття і визначення понять в законодавстві. Оціночні поняття. Юридична конструкція, галузева типізація, юридичні презумпція і фікція, юридичне застереження як засоби нормотворчої техніки. Особливості формулювання норм міжнародного права.

Формули набуття чинності нормативно-правовим актом. Техніка внесення змін і доповнень до нормативно-правового акта.

Тема 7. Уніфікація та стандартизація правил нормотворчої техніки. Правова експертиза нормопроектів. Моніторинг законодавства

Форми закріплення правил нормотворчої техніки щодо різних видів нормативно-правових актів: досвід України і інших держав.

Правова експертиза проектів нормативно-правових актів: поняття, мета, завдання, суб'єкти проведення, правове регулювання. Зв'язок правової експертизи нормативно-правових актів і нормотворчої техніки.

Моніторинг нормативно-правових актів: поняття, мета, завдання, суб'єкти проведення, правове регулювання. Зв'язок моніторингу нормативно-правових актів і нормотворчої техніки.

Модуль 3. Юридична техніка реалізації права (окремі види)

Тема 8. Юридична техніка як складова реалізації права. Юридична техніка тлумачення правових актів

Поняття, форми та типи реалізації права. Значення тлумачення правових актів, юридичної аргументації, правового консультування і професійного правового представництва для реалізації права.

Загальна характеристика тлумачення правових актів. Алгоритм правотлумачення.

Способи тлумачення правових актів. Філологічний, спеціально-юридичний, системний, історичний, функціональний, телеологічний та порівняльно-правовий способи тлумачення. Зв'язок способів тлумачення і універсальних засобів нормотворчої техніки. Канони тлумачення. Зв'язок правил нормотворчої техніки і канонів тлумачення.

Динамічний та статичний підходи до тлумачення. Буквальне, розширене та обмежене тлумачення. Тлумачення правових актів і верховенство права. Класичний (консервативний) і сучасний (ліберальний) підходи до тлумачення.

Регулювання тлумачення у Віденській конвенції про право міжнародних договорів. Особливості тлумачення конституцій. Техніка тлумачення норм міжнародного права: принципи, правила і способи.

Тема 9. Техніка юридичної аргументації

Юридична аргументація: поняття, особливості, типи, значення в професійній діяльності юриста.

Зв'язок і співвідношення факту, норми, доказу і аргументу. Галузева типізація, юридична конструкція, юридична термінологія і прийоми логічного аналізу як юридико-технічні засоби юридичної кваліфікації.

Структура юридичної аргументації.

Зв'язок тлумачення права і юридичної аргументації.

Типи аргументів в праві. Аргументи з правових аксіом і принципів права. Аргументи з міжнародно-правових договорів. Аргументи з Конституції. Аргументи із прав людини. Аргументи із закону. Аргументи із юридичної практики. Аргументи із мети правового регулювання. Аргументи із практичних наслідків. Аргументи з юридичної доктрини. Аргументи з канонів тлумачення. Аргументи з неюридичних філософських і політичних концепцій. Аргументи з статистичних матеріалів.

Основні правила аргументування. Критичний аналіз аргументів. Особливості аргументування при застосуванні принципів права (зокрема принципу пропорційності і застосування тесту на пропорційність). Аргументація у справах проти дискримінації.

Експресивність як прийом юридичної аргументації.

Тема 10. Основи техніки складання індивідуально-правових договорів

Техніка складання договорів як частина юридичної техніки.

Загальні правила складання індивідуально-правового договору.

Зміст нормативно-правового регулювання; сформована судова практика; цілі і інтереси сторін як головні чинники, які впливають на визначення (формування) змісту індивідуально-правового договору.

Мова, структура, реквізити договору як юридичного документа.

Використання спеціально-юридичних засобів при вираженні змісту індивідуально-правового договору.

Особливості складання договорів в сфері приватного міжнародного права.

4. Обсяг і структура навчальної дисципліни

Тема навчальної дисципліни	Обсяг у годинах							
	Денна форма				Заочна форма			
	Усього	У тому числі			Усього	У тому числі		
		Л	ПЗ	СРС		Л	ПЗ	СРС
Модуль 1. Юридична техніка: виникнення і розвиток, поняття і види, універсальні засоби								
Тема 1. Юридична техніка: доктринальний, історичний і практичний аспекти		2	2	10		2		14
Тема 2. Юридична техніка та об'єкти її впливу. Юридичні документи		2	2	10				14
Тема 3. Універсальні засоби юридичної техніки		2	2	10			2	14
<i>Разом</i>		6	6	30		2	2	42
Модуль 2. Нормотворча техніка								
Тема 4. Нормотворча діяльність: поняття, методологічні засади, стадії		2	2	10				14
Тема 5. Нормотворча техніка: поняття, види, склад. Значення на етапі підготовки до написання проекту нормативно-правового		2	2	10				14

акту								
Тема 6. Засоби і правила вираження змісту нормативно-правових актів		4	4	10		2	2	14
Тема 7. Уніфікація та стандартизація правил нормотворчої техніки. Правова експертиза нормопроектів. Моніторинг законодавства		2	2	10				14
<i>Разом</i>		10	10	40		2	2	56
Модуль 3. Юридична техніка реалізації права (окремі види)								
Тема 8. Юридична техніка як складова реалізації права. Юридична техніка тлумачення правових актів		2	4	10		2		14
Тема 9. Техніка юридичної аргументації		4	4	10			2	14
Тема 10. Основи техніки складання індивідуально-правових договорів		2	2	10				12
<i>Разом</i>		8	10	30		2	2	40
Усього годин / кредитів ECTS	150 / 5	24	26	100	150 / 5	6	6	138

5. Темі лекційних і практичних занять

5.1. Темі лекційних занять

Темі навчальної дисципліни	Темі лекцій	Обсяг у годинах	
		Денна форма	Заочна форма
Модуль 1. Юридична техніка: виникнення і розвиток, поняття і види, універсальні засоби			
Тема 1. Юридична техніка: доктринальний, історичний і практичний аспекти	Тема 1. Юридична техніка: доктринальний, історичний і практичний аспекти	2	2
Тема 2. Юридична техніка та об'єкти її впливу. Юридичні документи	Тема 2. Юридична техніка та об'єкти її впливу. Юридичні документи	2	
Тема 3. Універсальні засоби юридичної техніки	Тема 3. Універсальні засоби юридичної техніки	2	
Модуль 2. Нормотворча техніка			
Тема 4. Нормотворча діяльність: поняття, методологічні засади,	Тема 4. Нормотворча діяльність: поняття,	2	

стадії	методологічні засади, стадії		
Тема 5. Нормотворча техніка: поняття, види, склад. Значення на етапі підготовки до написання проекту нормативно-правового акту	Тема 5. Нормотворча техніка: поняття, види, склад. Значення на етапі підготовки до написання проекту нормативно-правового акту	2	
Тема 6. Засоби і правила вираження змісту нормативно-правових актів	Тема 6.1. Структура, мова, стиль нормативно-правових актів	2	2
	Тема 6.2. Спеціально-юридичні засоби нормотворчої техніки	2	
Тема 7. Уніфікація та стандартизація правил нормотворчої техніки. Правова експертиза нормопроектів. Моніторинг законодавства	Тема 7. Уніфікація та стандартизація правил нормотворчої техніки. Правова експертиза нормопроектів. Моніторинг законодавства	2	
Модуль 3. Юридична техніка реалізації права (окремі види)			
Тема 8. Юридична техніка як складова реалізації права. Юридична техніка тлумачення правових актів	Тема 8. Юридична техніка як складова реалізації права. Юридична техніка тлумачення правових актів	2	2
Тема 9. Техніка юридичної аргументації	Тема 9.1. Юридична аргументація: поняття, структура, історія розвитку і наукового осмислення	2	2
	Тема 9.2. Види юридичних аргументів і особливості юридичної аргументації в різних типах справ	2	
Тема 10. Основи техніки складання індивідуально-правових договорів	Тема 10. Основи техніки складання індивідуально-правових договорів	2	
Усього		24	6

5.2. Теми практичних занять

Теми навчальної дисципліни	Теми практичних занять	Обсяг у годинах	
		Денна форма	Заочна форма
Модуль 1. Юридична техніка: виникнення і розвиток, поняття і види, універсальні засоби			
Тема 1. Юридична техніка: доктринальний, історичний і практичний аспекти	1. Юридична техніка: доктринальний, історичний і практичний аспекти	2	

Тема 2. Юридична техніка та об'єкти її впливу. Юридичні документи	2. Юридична техніка та об'єкти її впливу. Юридичні документи	2	
Тема 3. Універсальні засоби юридичної техніки	3. Універсальні засоби юридичної техніки	2	2
Модуль 2. Нормотворча техніка			
Тема 4. Нормотворча діяльність: поняття, методологічні засади, стадії	4. Нормотворча діяльність: поняття, методологічні засади, стадії	2	
Тема 5. Нормотворча техніка: поняття, види, склад. Значення на етапі підготовки до написання проекту нормативно-правового акту	5. Нормотворча техніка: поняття, види, склад. Значення на етапі підготовки до написання проекту нормативно-правового акту	2	
Тема 6. Засоби і правила вираження змісту нормативно-правових актів	6.1. Структура, мова, стиль нормативно-правових актів	2	2
	6.2. Спеціально-юридичні засоби нормотворчої техніки	2	
Тема 7. Уніфікація та стандартизація правил нормотворчої техніки. Правова експертиза нормопроектів. Моніторинг законодавства	7. Уніфікація та стандартизація правил нормотворчої техніки. Правова експертиза нормопроектів. Моніторинг законодавства	2	
Модуль 3. Юридична техніка реалізації права (окремі види)			
Тема 8. Юридична техніка як складова реалізації права. Юридична техніка тлумачення правових актів	8. 1. Юридична техніка реалізації права і правозастосування. Концепції тлумачення права.	2	
	8.2. Способи (методи) тлумачення права.	2	
Тема 9. Техніка юридичної аргументації	9.1. Юридична аргументація: поняття, структура, історія розвитку і наукового осмислення	2	2
	9.2. Види юридичних аргументів і особливості юридичної аргументації в різних типах справ	2	
Тема 10. Основи техніки складання індивідуально-правових договорів	10. Основи техніки складання індивідуально-правових договорів	2	
Усього		26	6

6. Форми педагогічного контролю, засоби та критерії оцінювання результатів навчання

Оцінювання результатів засвоєння навчальної дисципліни «Юридична техніка» передбачає проведення поточного та підсумкового контролю і здійснюється на основі накопичувальної бально-рейтингової системи.

Поточний контроль знань студентів включає:

- контроль якості засвоєння студентами програмного матеріалу навчальної дисципліни на практичних заняттях із застосуванням таких засобів: усне, письмове або експрес-опитування; виконання письмових завдань (аналіз нормативно-правових актів з точки зору їх відповідності правилам юридичної техніки; аналіз актів міжнародного права з точки зору особливостей юридичної техніки; аналіз юридичних документів з точки зору використаних методів і підходів тлумачення; аргументаційний аналіз рішення; виконання проектів юридичних документів; порівняльно-правовий аналіз документів з точки зору правового стилю); розв'язання практичних завдань або задач з метою формування навичок аналізу нормативної основи вирішення справи, юридичної кваліфікації обставин справи, формування і обґрунтування правової позиції тощо. За результатами практичних занять із кожного з трьох модулів розраховується середньоарифметична кількість балів (максимальна оцінка за кожен модуль – 30 балів), що включається до підсумкової оцінки знань.

Ці 30 балів розподіляються таким чином:

усні відповіді - від 0 до 15 балів;

письмові роботи - від 0 до 15 балів

Протягом семестру студенти виконують завдання для **самостійної роботи**: аналіз законів і проектів законів з точки зору юридичної техніки; написання есе; підготовка тез доповідей на науково-практичні конференції та статей. Робота є індивідуальною та самостійною, а отже співавторство студентів та інші форми надання допомоги один одному не допускаються. При виконанні самостійної роботи студент зобов'язаний додержуватися правил щодо академічної доброчесності та безпосередньо недопущення плагіату. Максимальна кількість балів за самостійну роботу – 10.

Формою **підсумкового контролю** знань студентів з дисципліни є залік, який виставляється за підсумками роботи впродовж семестру. Мінімальна оцінка результатів поточного контролю та самостійної роботи, за якої студент отримує залік, становить 60 балів.

Розподіл балів між формами організації освітнього процесу і видами контрольних заходів дисципліни «Юридична техніка»:

Поточний контроль			Самостійна робота студентів	Підсумковий контроль	
Практичні заняття				залік	
Модуль № 1	Модуль № 2	Модуль №3			
max 30	max 30	max 30	max 10	min 60	max 100

Критерії оцінювання з дисципліни «Юридична техніка»:

Вид контролю	Кількість балів	Критерії (за кожною з оцінок)
Поточний контроль на практичному занятті - усні відповіді	Max 15	Відмінне засвоєння навчального матеріалу з теми, можливі окремі несуттєві недоліки.
	13	Добре засвоєння матеріалу з теми, але є окремі помилки.
	11	Задовільний рівень засвоєння матеріалу, значна кількість помилок.
	9	Мінімальні результати, достатні для отримання позитивної оцінки.
	Min 0	Незадовільний рівень засвоєння матеріалу.
Поточний контроль на практичному занятті - письмові роботи	Max 15	Вільне володіння матеріалом, вміння використовувати його при виконанні письмової роботи; вміння самостійно й творчо мислити, знаходити, узагальнювати, аналізувати матеріал, робити самостійні теоретичні та практичні висновки.
	13	В роботі вирішене основне завдання, але є деякі неточності у викладенні матеріалу, теоретичні знання в письмовій роботі застосовані не повною мірою.
	11	Робота виконана в цілому на задовільному рівні, але не приділена належна увага всім основним моментам. Студент добре володіє матеріалом, але відсутня творчість та самостійність у дослідженні.
	9	Основні теоретико-практичні завдання розв'язані поверхнево, немає висновків або висновки не мають самостійного характеру; студент слабо володіє матеріалом.
	Min 0	Основні положення теми висвітлено поверхнево, з великою кількістю помилок; немає висновків; студент не володіє матеріалом роботи.
Оцінка самостійної роботи студента	Max 10	Глибоке знання проблем, пов'язаних із темою дослідження, вільне володіння матеріалом, вміння самостійно й творчо мислити, знаходити, узагальнювати, аналізувати матеріал, робити самостійні теоретичні та практичні висновки.
	9	В роботі розкрито основні положення теми, але є деякі неточності у викладанні матеріалу, теоретичні поняття недостатньо підкріплено фактичними даними.
	8	Основні положення теми розкрито, але деякі питання висвітлено неповно. Студент добре володіє матеріалом, але відсутня творчість та самостійність у дослідженні
	7	Основні теоретичні питання висвітлено поверхнево, немає висновків або висновки не мають самостійного характеру; студент слабо володіє матеріалом.
	6	Основні положення теми висвітлено поверхнево, теоретичні положення не підкріплені фактичним матеріалом; немає висновків; студент слабо володіє матеріалом роботи
	Min 0	Основні положення теми висвітлено поверхнево, з великою кількістю помилок; немає висновків; студент не володіє матеріалом роботи.

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни «Юридична техніка» виставляється в залікову книжку відповідно до такої шкали:

Оцінка за шкалою ECTS	Визначення	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за 100- бальною шкалою, що використовується в НЮУ
A	Відмінно – відмінне виконання, лише з незначною кількістю помилок	5	90 – 100
B	Дуже добре – вище середнього рівня з кількома помилками	4	80 – 89
C	Добре – у цілому правильна робота з певною кількістю незначних помилок		75 – 79
D	Задовільно – непогано, але зі значною кількістю недоліків	3	70 – 74
E	Достатньо – виконання задовольняє мінімальні критерії		60 – 69
FX	Незадовільно – потрібно попрацювати перед тим, як перескладати	2	35 – 59
F	Незадовільно – необхідна серйозна подальша робота, обов'язковий повторний курс		0 – 34

7. Інформаційне забезпечення навчальної дисципліни

7.1. Література

1. Андрейків А. І. Тлумачення норм звичаєвого права у практиці міжнародних та національних судових установ // Право.ua. 2016. № 1. С. 159 – 165.
2. Балтаджи П. М. Юридична мова правозастосовних актів: автореф. ... дис. канд. юрид. наук. / П. М. Балтаджи. Київ: Б. в., 2008. 20 с.
3. Бержерон Р. Український посібник з нормопроекування / Р. Бержерон. К., 1999.
4. Биля І. О. Теоретичні основи використання нормотворчої техніки: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01 / І. О. Биля. Х., 2004. 20 с.
5. Биля-Сабадаш І. О. Галузева типізація у професійній юридичній діяльності та правовому регулюванні суспільних відносин. Юридичний науковий електронний журнал. 2018. № 6. С. 18 - 22.
6. Биля-Сабадаш І. О. Граматичне речення як основна мовна одиниця тексту нормативного правового акта. // Державне будівництво та місцеве самоврядування. 2019. Вип. 17. С. 10 - 20.
7. Биля-Сабадаш І. О. Експресивність у текстах юридичних документів. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Сері «Право». Вип. 59. Т. 1 С. 14 - 20.

8. Богачова Л. Л. Правова експертиза нормативно-правових актів як складник нормотворчого процесу. Юридичний науковий електронний журнал. 2016. № 6. С. 12 - 15.
9. Богачова О. В. Законотворення: теоретико-прикладні аспекти. Кам'янець-Подільський: Рута, 2012. 448 с.
10. Брак Г.Л. Лінгвістичний аналіз тексту. Львів: Світ, 1999. 142 с.
11. Брілов С.Л. Динаміка і кодифікація термінів з міжнародними компонентами у сучасній українській мові. Монографія. Львів, Видавничий центр Львівського національного ун-ту ім. Івана Франка, 2004. 520 с.
12. Васильєва Т. А. Как написать закон / Т. А. Васильева. М.: Юрайт, 2017. 176 с.
13. Велика українська юридична енциклопедія у 20 т. Т. 3: Загальна теорія права. Х.: Право, 2017. 952 с.
14. Вороб'єва О. В. Составление договора: техника и приемы / О.В. Вороб'єва. – М.: Юрайт, 2017. 221 с.
15. Гавердовский А. С. Имплементация норм международного права / А. С. Гавердовский. К. : Вища школа, 1980. 318 с.
16. Гиляка О. С. Юридичний документ: поняття, особливості, види. Дис. ...к.ю.н. Харків, 2017. 200с.
17. Гончаров В.В. Динамічне тлумачення юридичних норм / Праці Львівської лабораторії прав людини і громадянина Науково-дослідного інституту державного будівництва та місцевого самоврядування Національної академії правових наук України / Редкол.: П.М. Рабінович (голов. ред.) та ін. Серія І. Дослідження та реферати. Вип. 27. Львів: СПОЛОМ, 2013. 252 с.
18. Давыдова М. Л. Юридическая техника: проблемы теории и методологии: монография / М. Л. Давыдова. Волгоград: Изд-во ВолГУ, 2009. 318 с. [<http://siberia-expert.com/works/Davydova.pdf>]
19. Джей Р. Как писать предложения и отчеты, которые приносят результаты / пер. с англ. Минск: Амалфея, 1996. 180 с.
20. Дзюбенко О. Юридична техніка відомчої нормотворчості в Україні: моног. / О. Дзюбенко. К.: НікаНова, 2012. 282 с.
21. Загальна теорія права: Підручник / За заг. ред. М. І. Козюбри. К.: Ваіте, 2016. С. 247 – 285.
22. Загальна теорія права: Підручник / За заг. ред. О. В. Петришина. Харків: Право, 2020. 568 с.
23. Збірник тез лекцій з нормопроєктування. К. : Мінюст України. Центр правов. реформи і законопр. робіт, 2005. 159 с.
24. Зверев Є. О. Тлумачення міжнародних договорів національними судами: європейський досвід та українська практика. К., 2015. Дис. ... к.ю.н.: 12.00.01. 227с.
25. Зинсер У. Как писать хорошо. Классическое руководство по созданию нехудожественных текстов. М.: Альпина Паблишер, 2016. 292 с.
26. Кабрияк Р. Кодификации / Пер. с фр. Л.В. Головки. М.: Статут, 2007. 476 с.

27. Кашанина Т. В. Юридическая техника в сфере частного права (Корпоративное и договорное нормотворчество): учеб. Пособие / Т. В. Кашанина. М.: Норма, 2009. 288 с.
28. Київець О. В. Тлумачення міжнародних договорів // Часопис Київського університету права. 2011. № 2. С. 286–289.
29. Ковальський В. С. Правотворчість: теоретичні та логічні засади / В. С. Ковальський, І. П. Кузінцев. К.: Юрінком Інтер, 2005.
30. Кодифікація законодавства України: теорія, методологія, техніка / За заг. ред. О. І. Ющика. – К.: Парламентське вид-во, 2007. 208 с.
31. Коен М., Нагель Э. Введение в логику и научный метод / пер. с англ. – Челябинск: Социум, 2010. 655 с.
32. Козюбра М. І. Теорія юридичної аргументації: становлення, стан та перспективи у вітчизняній юриспруденції / М. І. Козюбра.
33. Коптева О.О. Мультилінгвізм у праві міжнародних договорів // Право і безпека. 2010. № 2 (34). С. 19 – 23.
34. Косович В. М. Оціночні поняття як засіб юридичної техніки: монографія / В. М. Косович. Львів: Тріада-плюс, 2010. 212 с.
35. Косович В. М. Удосконалення нормативно-правових актів України: техніко-технологічні аспекти: монографія / В. М. Косович. Львів: Львівський нац. ун-т ім. Івана Франка, 2015. 568 с.
36. Красницька А. В. Юридичні документи: техніка складання, оформлення та редагування : посібник / А. В. Красницька. 2-ге вид., доповн. і переробл. К.: Парламентське вид-во, 2006.
37. Краснослободцева Н. К. Основы техники юридического письма: уч. пособие. Саратов: Научная книга, 2009. 150 с.
38. Кудрявцева Е. В. Как написать судебное решение / Е. В. Кудрявцева, Л. А. Прокудина. М.: Юрайт, 2017. 265 с.
39. Куйбіда Р., Сироїд Д. Посібник з написання судових рішень. К. 2013. 224 с.
40. Лукашук И. И., Лукашук О. И. Толкование норм международного права. М.: NOTA BENE, 2002. 160 с.
41. Любченко М. І. Юридична термінологія: поняття, особливості, види : монографія. Х.: Права людини, 2015. 277 с.
42. Малишев Б. В. Телеологічний спосіб тлумачення норм права: загальнотеоретичні аспекти / Адвокат. 2011. № 10. С. 7-14. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/adv_2011_10_1
43. Медведєва М. Особливості створення та застосування міжнародно-правових звичаєвих та договірних норм у галузі охорони навколишнього середовища // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Міжнародні відносини. 2013. Вип. 1. С. 66-68
44. Мічурін Є. О. Техніка складання договорів. Науково-практичний посібник. Х.: Юрsvіт, 2006. 536 с.
45. Нашиц А. Правотворчество. Теория и законодательная техника. М.: Прогресс, 1974. 256 с.
46. Новітнє вчення про тлумачення правових актів: навч. посіб. з курсу тлумачення правових актів для суддів, що проходять підвищення кваліфікації, і кандидатів

- на посади суддів, що проходять спеціальну підготовку / В. Г. Ротань, І. Л. Самсін, А. Г. Ярема та ін. Х.: Право, 2013. 752 с.
47. Нормографія: теорія и методологія нормотворчества: уч.-мет. посobie / Под ред. Ю.Г. Арзамасова. М.: Акад. Проект; Триста, 2007. 560 с.
  48. Огляд правил законодавчої техніки при викладенні норм міжнародного права та права ЄС. Досвід ФРН // Законотворчість. Проблеми гармонізації законодавства України з міжнародним та європ. правом : Зб. наук.-практ. мат. К., 2005. Вип. 4. С. 116-124.
  49. Онищук І. Методологічні принципи моніторингу нормативно-правових актів. Вісник Львівського університету. Серія юридична. 2016. Вип. 63. С. 10 - 17.
  50. Організація професійної діяльності юриста: теорія і практика: Пер. з 2-го англ. вида. К. : Знання, 2006. 478 с.
  51. Пархоменко Н. М. Юридично-технічні засади гармонізації нормативних складових національних правових систем (окремі аспекти) / Н. М. Пархоменко // Матеріали круглого столу «зближення національних правових систем та їхня взаємодія з міжнародним правом» 14-15 вересня 2012 р. Одеса : Астропринт. 2012. С. 56-64.
  52. Посібник з нормопроекування / За ред. К. Стефану та Х. Ксантакі. – Лондон, 2005. 329 с.
  53. Правила оформлення проектів законів та основні вимоги законодавчої техніки. Київ, 2018. 62 с.
  54. Практичний посібник з аргументації у справах щодо дискримінації. Рада Європи, 2015. 72 с.
  55. Проблемы юридической техники: Сборник статей / Под ред. д.ю.н. Баранова В.М. - Нижний Новгород, 2000. 823 с.
  56. Проценко Г. П. Правнича лінгвістика : навч. посіб. / Г. П. Проценко та ін. ; за заг. ред. С.М. Гусарова. К. : А.В.Паливода, 2010. 312 с.
  57. Рабинович П. М. Юридическая техника законотворчества в Украине : общие проблемы / П. М. Рабинович // Журнал российского права. 2000. № 4. С. 136 – 142.
  58. Рабинович П. М., Дудаш Т. І. Правнича мова: основні складники (загальнотеоретична характеристика) // Вісн. НАПрНУ. 2017. № 1(88). С. 17 – 29.
  59. Риндюк В.І. Законодавча техніка: поняття, форми, види, реалізація в Україні. Автореф. дис. ... к.ю.н. К, 2008. 20 с.
  60. Сандевуар П. Введение в право. М., 1994 // URL: <http://www.vuzlib.net/beta3/html/1/16269>.
  61. Справочник по нормотворческой технике / пер. с нем. 2-е изд., перераб. М. : Изд-во БЕК, 2002.
  62. Трагнюк О. Я. Тлумачення міжнародних договорів: теорія і досвід європейських міжнародних судових органів : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.11 / Олеся Янівна Трагнюк ; Нац. юрид. акад. України імені Ярослава Мудрого. Х., 2003. 20 с.

63. Уварова О.О. Принципи права у правозастосуванні. Загальнотеоретична характеристика. Х.: Мадрид, 2012. 196 с.
64. Филд А. Н. Правовые заключения в деловом обороте / пер. с англ. М.: Альпина Бизнес Букс, 2005. 372 с
65. Фокс Ч. Составление договоров: чему не учат студентов / пер. с англ. М.: Альпина Бизнес Букс, 2007. 293 с.
66. Фулей Т. І. Застосування практики Європейського суду з прав людини при здійсненні правосуддя: Науково-методичний посібник для суддів. Київ, 2015. 208 с.
67. Циппеліус Р. Юридична методологія / Р. Циппеліус ; пер. з нім. К : Реферат, 2004. 176 с.
68. Шутак І. Д. Юридична техніка: навчальний посібник для вищих навчальних закладів / І. Д. Шутак, І. І. Онищук. Івано-Франківськ: Коло, 2013. 496 с.
69. Юридична техніка: доктринальні основи та проблеми викладання: [тези доп. та повід. учасн. наук.-практ. конф. (м. Харків, 30 вересня – 1 жовтня 2015 р.)] / за ред. проф. В. В. Комарова та І.Д. Шутака. Х.: Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2015. 178 с.

7.2. Інтернет-ресурси:

- Організація об'єднаних націй – <http://www.un.org>
 Енциклопедія Британіка – <https://www.britannica.com>
 Сайт міжнародного та транснаціонального права – <http://www.trans-lex.org>
 Юридичний факультет Оксфордського університету – <https://www.law.ox.ac.uk>
 Журнал зарубіжного законодавства та порівняльного правознавства – <http://www.nbpublish.com/ilmag/>
 Юридичний факультет Токійського університету – <http://www.j.u-tokyo.ac.jp>
 Верховний Суд Великобританії – <https://www.supremecourt.uk>
 Європейський Суд з прав людини – <http://www.echr.coe.int/Pages/home.aspx?p=applicants/ukr>
 Європейський парламент - <http://www.europarl.europa.eu/portal/en>
 Верховна Рада України - <http://rada.gov.ua/>
 Єдиний державний реєстр судових рішень - <http://reyestr.court.gov.ua>

7.3. СЕНМК

Стандартизований електронний навчально-методичний комплекс кафедри права теорії і філософії права.// http://library.nlu.edu.ua/index.php?option=com_k2&view=itemlist&task=category&id=227:zahalna-teoriia-derzhavy-i-prava&Itemid=151

7.4. Матеріально-технічне забезпечення навчальної дисципліни

Відкритий доступ до он-лайн ресурсів Oxford University Press, до Інформаційно-правових систем ЛІГА:ЗАКОН (Система ГРАНД та Система аналізу судових рішень VERDICTUM).

Доступ можливий у залі правової інформації Навчально-бібліотечного комплексу (вул. Пушкінська 84-А, 3 поверх).